

Az alanyi és a tárgyas ragozás bevezetése angolul beszélő külföldiek számára

Szint: kezdő

Csoport: angol anyanyelvű vagy angolul tudó külföldiek

Időtartam: 45-60 perc

Könyv: Jerry Payne: Colloquial Hungarian (Unit 4)

Óramenet: I Mi a tárgy?

II Milyen (lenne) a határozott és határozatlan tárgy - angolul

III Milyen a határozott és határozatlan tárgy - magyarul

Baloldal:

tanári magyarázatok,

instrukciók,

táblai rajzok,

táblázatok

Jobboldalt:

módszertani megjegyzések,

egyéb észrevételek

A szöveg az 1993 márciusában Philadelphiában, USA, elhangzott szóbeli előadás rögzítése

(A Konferencia címe: Conference on Hungarian Language Pedagogy)

Introducing the Definite and Indefinite Conjugation to English-speaking Students

Level: Beginner
Group: English native speakers or English-speaking foreigners
Time: 45 - 60 minutes
Book: Jerry Payne: Colloquial Hungarian (Unit 4)
Steps: I The(Direct)Object
II What would be definite an indefinite objects - in English
III What are definite and indefinite objects - in Hungarian

To the left:
teacher's explanations,
instructions,
board work,
tables

To the right:
comments on methodology,
general notes,

The following is the text of the presentation delivered in March 1993 in Philadelphia, USA, at the PENN Language Center. It was part of a Conference on Hungarian Language Pedagogy. The oral character of the presentation has been preserved.

A magyar mint idegen nyelv tanításának egyik fénypontja az alanyi és tárgyias ragozás tanítása. Felvezetése, első rendszeres bemutatása maradandó élményt hagy a diákokban, ezért érdemes rá igen nagy gondot fordítani. Ismertebb nyelvkönyvek anyagainak áttanulmányozása után az embernek az az érzése, hogy e nyelvi anyag tállása nem a legmegfelelőbb: hol túl rövidre fogják a bemutatást ("csak legyünk már túl rajta!"), hol nehéz kivételek tucatjait zúdítják rögtön a gyanútlan nyelvtanulóra, hol azt föltételezik, hogy megannyi képzett nyelvész ül a padokban, akik a magyar igeragozás lényegét minden különösebb magyarázat nélkül fölfogják, megértik s akár máris használni tudják.

Két évtizedes angol nyelvtanári, s közel egy évtizedes magyar mint idegennyelv tanítási tapasztalataim alapján adom közre az alábbi módszert, nem mint egyetlen üdvözítőt, de mint olyat, amely többszörösen bizonyította használhatóságát, hatékonyságát. A módszertani leírást egyaránt szánom nyelvészetileg képzett tanároknak, de kevésbé képzett kollégáinknak is, ezért szándékosan tartózkodom a nyelvészeti szakkifejezések túlzott használatától.

Jerry Payne: Colloquial Hungarian c. tankönyvének idevágó fejezetéből (Unit 4) sokat tanultam magam is. Lényeges különbség viszont, hogy az általam kidolgozott módszerben egészen más logikai rendben követik egymást a magyarázatok.

Egy intenzív nyelvtanfolyamon kb. a második hét elején érünk el az alanyi és a tárgyias ragozás tárgyalásához. Már tudjuk a magánhangzóilleszkedést, a létige ragozását, s már számos igealakot (főként egyes szám 1. és 2. személyűt) ismerünk az első héten tanult minidialógusokból, énekekből. A magánhangzóilleszkedés már rabul ejtette a tanítványokat, így jogosan kezdhetjük így az órát:

One of the highlights of teaching Hungarian as a foreign Language is teaching the definite and indefinite conjugations of verbs. The first encounter with this important part of the Hungarian language can leave a lasting impression on the student, and it is well worth devoting time and effort to its presentation. After examining many language texts' treatments of this material, one is left with the sense that their explanations are not entirely adequate. Sometimes it is glossed over, as if to say, "Oh, how I wish this was over!" Other times the explanation burden the unsuspecting language learner with dozens of irregular exceptions, Still other times the authors seem to assume that their students are all highly trained linguists who are able to comprehend and utilize the complex Hungarian verbal system right away.

After two decades of teaching English to Hungarians, and nearly ten years of teaching Hungarian as a foreign language, I would like to submit the following method, not as the only way, but as one which has proved both useful and efficient in the teaching of definite and indefinite verb conjugations. I will try to avoid using too much technical terminology, so that this article may be useful to colleagues without much formal training in linguistics.

The following lesson plan is based in part on Chapter 4 of *Jerry Payne's* text, *Colloquial Hungarian*, although I have reorganized some material to put it into a more logical order.

Around the second week of an intensive language course, we arrive at the question of definite and indefinite verb conjugations. We have already learned the concept of vowel harmony, the conjugation of the verb „to be”, and we have become familiar with the present tense first and second person conjugations through mini-dialogues and songs.

The students have been enchanted by the beauty of the Hungarian vowel harmony system, so we begin the class this way:

Most egy olyan nyelvi jelenséggel ismerkedünk meg, amely fontosságában csak a magánhangzóilleszkedéshez fogható.

Mielőtt nekilátnának, ismételjük át egy kicsit, amit a középiskolában tanultunk a TÁRGY-ról.
Ki mire emlékszik, ha ezt a nyelvtani terminust hallja: TÁRGY?
(Párokban vagy kiscsoportokban)

* Ha az előző órák jó légkörében zajlottak le - azaz nem azt hallották egyfolytában a diákok, hogy a magyar milyen nehéz nyelv, hanem azt, hogy az eddig általuk ismert nyelvi jelenségek a magyarban máshogy rendeződnek el, s így a magyar tanulásával egy új világ tárult föl előttük -, akkor most olyan figyelemnek kell lennie az osztályteremben, mint egy varázslat előtt.

* Az angolszász világából jövő átlagdiák, igen kevésre emlékszik! Tehát nagyon az alapoknál kell kezdeni! Ritka, hogy egy csoportban megemlítsék mind a három féle (angol) tárgyat.
A diákok által előadott információktól el kell jutnunk a következőkig:

Now we will start getting acquainted with a language phenomenon that is only rivalled by vowel harmony in its importance in Hungarian.

Before we can start, we need to spend some time remembering what we learned in high school about objects.
Who remembers what the language term „object” means?
(in pairs or small groups)

*if the first classes have gotten off the right foot - i.e., the students have not been brain-washed into thinking Hungarian is an impossibly difficult language, but rather are convinced that studying language phenomena in Hungarian can open new worlds to them - then they will be paying very close attention.

*Most students in the English-speaking world may remember very little about objects, and it is rare that one small group will recall all three types of objects in English. By putting together the information compiled by the students, we arrive at the following:

Az angolban van
direkt tárgy: I'm reading a book.;
indirekt tárgy: I'm giving John a
book. ;
és előljárós tárgy:
I'm interested in this
book.

A magyarban csak az ún. direkt
tárgy számít tárgynak:

I am reading a book.
(Én) olvasok egy könyvet.

Tomorrow I'm giving a book to
Peter at school.
Holnap adok egy könyvet Péternek
az iskolában.

Holnap
könyvet egy
adok
az iskolában
Péternek

alany
állítmány
tárgy

* Már a kezdet kezdetén
lehet egy dinamikusabb
ábrázolási módot használni,
ahol az ige van a közép-
pontban, s a csatlakozó
elemek így vizuálisan is
jobban jelzik a kötetlenebb
szórendi lehetőségeket.

A horizontális leírással
nehezebben lehet elmozdulni
a szórendi variációs
lehetőségek felé.

In English we have
direct objects: I'm reading a book.;
indirect objects: I'm giving John a
book. ;
and prepositional objects:
I'm interested in this
book.

In Hungarian however, we only
consider
so-called „direct objects” as
objects:

I am reading a book.
(Én) olvasok egy könyvet.

Tomorrow I'm giving a book to
Peter at school.

Holnap adok egy könyvet Péternek
az iskolában.

Holnap

egy

könyvet

adok

az iskolában

Péternek

subjects
predicate
(direct) objects

*Already in the very
beginning it is possible to
use a more dynamic style of
sentence diagramming,
where the verb is in the focus
and the joining of other
elements around the verb
better indicate in a more
visual sense the flexibilities
of Hungarian word order.

Mi a különbség a következő tárgyak között?

I'm giving a book to John.

I'm giving my book to John.

I'm giving this book to John.

Nilvánvaló: az a book (egy könyv) határozatlanabb, mint

a my__book (az én könyvem)

vagy a this book! (ez a könyv)

A magyarban a tárgynak kiemelt szerepe van: attól függően, hogy mennyire meghatározott a tárgy, másféle igealakokat (másféle végződésekkel!) kíván meg maga mellett.

* Esetleg megemlíthetjük, hogy a magyarban az „I'm giving”, rész tehát változik, tárgyának határozottságától függően.

What is the difference between the objects of these sentences?

I'm giving a book to John.

I'm giving my book to John.

I'm giving this book to John.

Clearly there is a direction between a book and my book or this book!

In Hungarian the distinction between

egy könyv versus az én könyvem or ez a könyv is crucial. In Hungarian the objects play an important role in the language: depending on how well-defined they are, the endings of their corresponding verbs change !!

*It can also be mentioned that what is the same verb form in English, „I'm giving”, may therefore be different verb forms in Hungarian.

Most már felismerjük a tárgyat, és tudjuk, hogy az lehet határozott vagy határozatlan.

Következő feladat: Mindegyik tanuló pár kap 2-3 angol mondatot. El kell dönteniük, hogy a mondatban szereplő tárgy (ha van!) mennyire meghatározott.

Azokat a mondatokat, amelyekben határozott tárgy van, egy kék mezőbe kell fölragasztani.

Azokat a mondatokat, amelyekben nincs tárgy, vagy van, de határozatlan, egy piros mezőbe kell fölragasztani.

* Célszerű, hogy ez a két mező két egymástól távoli falon legyen - hosszú távon ez lesz a helye az alanyi (piros) ill. a tárgyias (kék) paradigmának.

A kiosztott mondatokat az angolul beszélő diákok általában így szokták elrendezni:

A kék falra:

- (1) The Hungarian failed to win the World Cup in 1954.
- (2) I haven't seen Kate for 3 years.
- (3) I like this language.
- (4) I'll take 6 bottles of wine.
- (5) I want 2 cakes please.
- (6) Betty! Bill is inviting you to dinner.
- (7) Mrs Brown! Mr White is inviting you to dinner.
- (8) He likes me better each time we meet.
- (9) I like him better each time we meet.

A piros falra:

- (10) My sister doesn't eat much.
- (11) Did you sleep well last night?
- (12) Where can I buy some bread in this hour?
- (13) I want a coke please.
- (14) I do not understand.
- (15) Which one do you choose?
- (16) What did he say to you?

Now that we know what objects are, we also know that they can be well-defined (definite) or less well-defined (indefinite).

The next task: Each pair of students receives two or three English sentences, and they must decide how well-defined the direct object is, if there is a direct object at all!

The sentences which have well-defined direct objects must be taped to the blue wall, and those sentences with less well-defined direct objects, or no direct objects must be taped to the red wall.

*It will be helpful if the two walls are far apart, as the distance between the walls as well as the colours will help reinforce this definite - indefinite paradigm.

English - speaking students usually divide the given sentences in this way:

On the blue wall:

- (1) The Hungarian failed to win the World Cup in 1954.
- (2) I haven't seen Kate for 3 years.
- (3) I like this language.
- (4) I'll take 6 bottles of wine.
- (5) I want 2 cakes please.
- (6) Betty! Bill is inviting you to dinner.
- (7) Mrs Brown! Mr White is inviting you to dinner.
- (8) He likes me better each time we meet.
- (9) I like him better each time we meet.

On the red wall:

- (10) My sister doesn't eat much.
- (11) Did you sleep well last night?
- (12) Where can I buy some bread in this hour?
- (13) I want a coke please.
- (14) I do not understand.
- (15) Which one do you choose?
- (16) What did he say to you?

Nézzük meg a mondatokat!
Egyetért-e mindenki ezzel az
elrendezéssel?

Tudjuk, mi a tárgy.
Tudjuk, melyik tárgy határozott
vagy határozatlan - ANGOL
ÉSZJÁRÁS SZERINT!

A következő lépés: megtanulni,
melyik tárgy határozott, melyik
határozatlan - MAGYAR
ÉSZJÁRÁS SZERINT!

* A diákok gyakran
rákérdeznek a (15) Which
(Melyik?) és a (16) What
(Mit?) mondatokra. Ezeket
egyelőre levesszük a piros
falról.

* Másik gyakran kérdéses
mondat a (11) Did you sleep
well?, ahol a tárgynak
gondolják a "well" határozót.
Meg kell magyarázni, hogy
nem az. Ha a diákoknak -
mint általában - kevés
fogalmuk van az intranszitiv
igékről, csak azt kell tuda-
tosítani bennük, hogy nem
MIT aludtál?, hanem
HOGYAN? aludtál.

Let's look at the sentences.
Does everyone agree with this organization?

We know the direct objects is. We know which direct objects are definite and which are indefinite according to the English way of thinking.

The next step is to find out which direct objects are definite or indefinite - in the Hungarian way of thinking!

*The students will often ask questions about the correct placement of the last examples - (15) Which and (16) What - and we will take these two off the wall temporarily.

*Another common problem is (1) „Did you sleep well?” where the students confuse „well” with a direct object. We have to explain that it is not. If the students do not remember intransitive verbs as such, all we have to clarify is that it is not WHAT did you sleep, but HOW did you sleep.

Nézzük először azokat a mondatokat, ahol a diákok is bizonytalanok voltak a tárgy határozottságát illetően.

A (16) What did you say? (Mit mondtál?) a piros falra megy, hiszen a MIT?-re válaszolhatunk bármit, s így az határozatlannak számít.

Mit? Mit? Mit?
Mit?

Mit? Mit? Mit?

A (15) Which one do you choose? (Melyiket választod?) a kék falra megy, mert a MELYIKET? azt feltételezi, hogy korlátozott számú, s ezért jól körülhatárolt dolgok közül választhatunk. (Gyakran két dolog közül az egyiket, s így az egyik meghatározza a másikat).

Melyiket? Melyiket?

A (8) He likes me és az (9) I like him (Ő szeret engem) (Én szeretem őt) mondatok angolul nagyon hasonlítanak egymáshoz. Magyarul nem!

Ha a tárgy 1. vagy 2. személyű névmás,

alanyi ragozású mellette az ige.

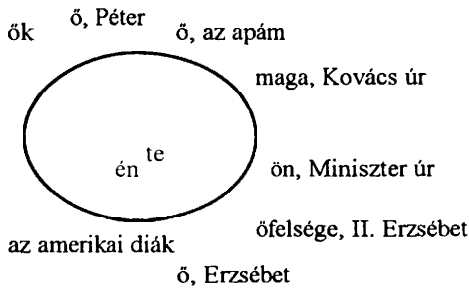
Ha a tárgy 3. személyű névmás, tárgyas ragozású az ige.

Mi a logika ebben? Miért van ez így?

* Tehát: a kék falról látványosan elveszük a (8) He likes me mondatot, s rögzítjük a piros falon, miközben a diákok sűrűn csóválják a fejüket: - Hogy mik vannak!

* Egyes könyvek csak mechanikusan tanítják meg ezt a szabályt, s így válaszunk a MIÉRT?-re "CSAK".

Ha kommunikálunk, szorosabb viszony van két jelenlévő beszélő: ÉN és TE (1. és 2. személy) között, míg az Ő (3. személy) gyakran (fizikailag is) kívül esik a két beszélő körén, más kategóriában van.

A (6) Betty! Bill is inviting you és a (7) Mrs Brown! Mr White is inviting you tárgyai angolul nem térnek el egymástól. Kis transzformációval azonban kiderül, hogy az első mondat tárgya: you → Betty, azaz

baráti megszólítás (2. személy);

a második mondat tárgya: you - Mrs Brown vagyis

személyes hivatalos megszólítás ami 3. személynek

számít!

Ha a tárgy 2. személyű névmás - alanyi ragozás,

ha a tárgy 3. személyű névmás - tárgyas ragozás.

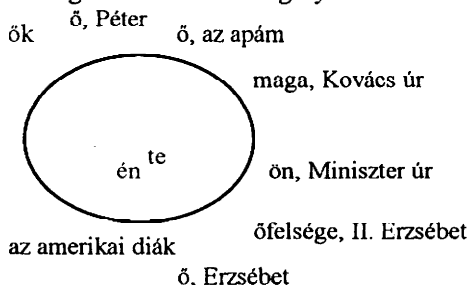
* Ha nem is tudományosan, de szemléletesen mutatja az ábra, hogy egy nyelvben sok furcsa határvonal húzódhat; ez esetünkben az 1. és 2. személy, illetve a 3. személy között húzódik.

* Ilyenkor már többen észre szokták venni, hogy a (6) Betty!, ill. a (7) Mrs Brown! megszólítású - látszatra nagyon hasonló - mondatpár szerepeltetése sem lehet véletlen.

*(6) Betty! ... tehát átvándorol a piros falra, míg (7) Mrs Brown! ... egy látszólag hasonló vacsorameghívással a kék falon marad.

Erre a jelenetre a diákok fognak emlékezni!

When we communicate, there is a close relationship between the speakers, that is the 1st and 2nd persons. However when the object is the 3rd person, the object is more distinct, often physically as well, from the two interlocutors. Therefore, the 3rd person objects belong to a different category.

The objects in the examples (6) Betty! Bill is inviting you and (7) Mrs Brown! Mr White is inviting you seem to be identical. But with a small transformation it turns out that the object in the first sentences: you - Betty, is a friendly address, and therefore 2nd person, while the object is the second sentences: you - Mrs Brown, is a formal address, and therefore 3rd person. Again, if the object is 2nd person, it is indefinite and goes on the red wall, and if the object is 3rd person, it is definite and goes on the blue wall.

*It may not be entirely scientific, but the diagram may be enlightening. It is also worth noting that different languages divide the world in different ways. In our case, one dividing line is between the 1st and 2nd persons, and the 3rd person respectively.

*At this point several students may notice that there is a reason why we have two seemingly very similar examples: (6) Betty! and (7) Mrs Brown! We look at these next.

*(6) Betty! ... therefore travels across the room to the red wall, while (7) Mrs Brown! ... with an apparently similar invitation to dinner stays on the blue wall. This scene will certainly be remembered by the students!

Nézzük tovább a mondatokat, magyar szemmel! Bármilyen határozottnak is tűnik angolul a tárgy ebben a mondatban:

(4) I'll take 6 bottles of wine,
a magyarban a szám- és mennyiségjelzős tárgy alanyi ragozást kíván maga mellé! (Igazán határozott így lenne:

I'll take those/all/these 6 bottles of wine.

Elviszem azt/mind/ezt a 6 üveg bort.)

A (4) I'll take 6 bottles of wine és az (5) I want 2 cakes please is átrepül a túlsó (piros) falra.

* Ez volt ám a meglepetés!
Ezt sem felejtik el!

Még egy változtatni való van: a piros falon az (14) I don't understand mondatnak látszólag nincsen tárgya. Pedig könnyen rekonstruálható:

I don't understand [it/this thing/what you said.]

A felszínen meg nem jelenő, de beleértett (3. személyű) határozott tárgy miatt ennek a mondatnak a kék falon a helye.

Körülbelül itt szokott véget érni az az óra, amelyen először vizsgáljuk az alanyi és tárgyas ragozás mibenlétét. Most már a diákoknak van fogalmuk a tárgyról, annak határozott vagy határozatlan voltáról, s megjegyezhetnék azt is, hogy a tárgy határozottságának megítélésekor magyar logikával kell gondolkodniuk.

Let's look further at the sentences, but with Hungarian eyes! However well-defined the object in the English sentence (4) I'll take 6 bottles of wine may seem, in Hungarian objects with number and quantity adjectives demand and indefinite conjugation! The sentence can only be truly definite this way: I'll take those/all/these 6 bottles of wine. The examples (4) I'll take 6 bottles of wine and (5) I want 2 cakes please migrate to the opposing red wall.

* This was a real surprise to the students, who will not soon forget it!

We have one more thing to change. On the red wall, (14) I do not understand does not seem to have a direct object. However, it can be easily reconstructed: I do not understand it/this thing/what you said. Although it is not explicitly stated, the implied direct object is 3rd person, and therefore this example must be on the blue wall.

In class in which we have first examined the definite and indefinite object as such, tends to end around this time. Now the students have some knowledge of objects, their definite or indefinite character, and they have also noticed that in order to determine whether an object is definite or indefinite, one must think with Hungarian logic.

Magyarul ezen az órán még nem sokat beszéltünk, (de hisz még csak a második héten vagyunk!), mégis ilyen, FŐLEG ANGOL NYELVŰ bevezetés után az angolul beszélő diákok jobban fogják érteni a MAGYAR igeragozás lényegét.

Nem minden esetet tárgyaltunk meg, de ami ezután jön majd, az az eddigiekből levezethető, ezek után érthető lesz.

Közös munkánk gyümölcse, a közös gondolkodás eredménye ott díszlik a falakon.

A kék (tárgyas) falon:

- (1) The Hungarian failed to win the World Cup in 1954.
- (2) I haven't seen Kate for 3 years.
- (3) I like this language.
- (4) I'll take 6 bottles of wine.
- (5) I want 2 cakes please.
- (6) Betty! Bill is inviting you to dinner.
- (7) Mrs Brown! Mr White is inviting you to dinner.
- (8) He likes me better each time we meet.
- (9) I like him better each time we meet.

A piros (alanyi) falon:

- (10) My sister doesn't eat much.
- (11) Did you sleep well last night?
- (12) Where can I buy some bread in this hour?
- (13) I want a coke please.
- (14) I do not understand.
- (15) Which one do you choose?
- (16) What did he say to you?

Néhány napig még ott olvashatók ezek a mondatok a falakon, de aztán lekerülnek, hogy átadják helyüket sok-sok magyar mondatnak, igeragozási táblázatnak.

A koncepció már a helyén van.

We have not spoken much Hungarian during the class, but after all, we are only in the second week! Interestingly, we can learn a lot about a genuinely Hungarian structure by examining it in English first.

We have not yet examined every case, but everything that follows is comprehensible given what we have already said.

After much collective thinking, fruits of our labour should adorn the walls like this:

On the blue wall:

- (1) The Hungarian failed to win the World Cup in 1954.
- (2) I haven't seen Kate for 3 years.
- (3) I like this language.
- (7) Mrs Brown! Mr White is inviting you to dinner.
- (9) I like him better each time we meet.
- (14) I do not understand.
- (15) Which one do you choose?

On the red wall:

- (10) My sister doesn't eat much.
- (11) Did you sleep well last night?
- (12) Where can I buy some bread in this hour?
- (13) I want a cake please.
- (16) What did he say to you?
- (4) I'll take 6 bottles of wine.
- (5) I want 2 cakes please.
- (6) Betty! Bill is inviting you to dinner.
- (8) He likes me better each time we meet.

These sentences will be visible on the walls for several more days, but then will be removed to make room for many, many more Hungarian sentences and verb conjugation tables.

The concept is already in place.